

گریه ام خنده جهان را میچاله می کند

سروده‌هایی از چهار شاعر کرد :

لطیف هل مت - شیر کوبی کس

عبدالله پشیو - رفیق صابر

ترجمه :

بهروز ئاکره‌یی - محمد ناصر سینا

تنظیم و ویراستاری شعر به فارسی

دکتر قطب الدین صادقی

فهرست نویسی:

سرشناسه: صادقی، قطب الدین، ۱۳۳۱- عنوان و نام پدید آور: گریه ام خنده جهان را میچاله می کند قطب الدین صادقی - مشخصات نشر: تهران: ابتکار نو ۱۳۸۹ - مشخصات ظاهری: ۱۴۴ ص شابک: ۵-۶۷-۶۵۷۹-۹۶۴-۹۷۸- وضعیت فهرست نویسی: فیا- یادداشت: کتاب حاضر ترجمه ای از مجموعه اشعار کردی آثار "که تیف هل مت، شیر کو بی کس، عبدالله پشیو، رفیق صابر" جمع آوری شده است - موضوع: شعر کردی - قرن: ۱۴ مجموعه ها - موضوع: شعر کردی - قرن: ۱۴ - ترجمه شده از فارسی - رده بندی کنگره: ۱۳۸۸ الف ۳/۱۲۴۳ PIR۳۲۵۶ - رده بندی دیوکی: ۲۱۸۸/۹۸ - شماره کتاب شناسی ملی: ۱۹۴۹۹۵۰

| گریه ام لبخند جهان را میچاله می کند |

لطیف هل مت، شیر کو بی کس، عبدالله پشیو، رفیق صابر | ترجمه: به روز ناکره بی، محمد ناصر سینا | تنظیم و ویراستاری شعر به فارسی: قطب الدین صادقی | طراح گرافیک: بهناز باغبان | چاپ اول: بهار ۱۳۸۸ | شمارگان: ۱۰۰۰ | | حروفچینی: نشر ابتکار نو | شابک: ۵-۶۷-۶۵۷۹-۹۶۴-۹۷۸- عضو گروه ناشران: ۸۰ | تهران: خیابان مفتح، بالاتر از خیابان طالقانی، کوچه عطارد، ساختمان عطارد، واحد ۱ | تلفکس: ۸۸۸۴۱۹۵۲ | عضو جمع صنفی فرهنگی زنان ناشر | کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است.

Ebtekareno@yahoo.com

قیمت: ۳۳۰۰ تومان

| پیش‌گفتار |

شعر در میان کردان جایگاه ارزشمند و ویژه‌ای داشته است. شاید از آن رو که ابزار ادبی آسانتری برای ارتباط سریعتر و فراگیرتر بوده است. زیرا شعر را می‌توان بر تکه‌های کاغذ نوشت. و به همراه داشت. یا در گوشه‌ای از ذهن به حافظه سپرد و هر جا بر زبان آورد. این که ادبیات فولکلوریک کرد، به ویژه "بیت‌ها" یا "چرتکه‌ها" بیشتر به صورت اشعار هجایی غیر عروضی است. خود گواهی بر این مدعاست. چرتکه‌ها داستان‌هایی منظوم و عامیانه‌اند با موضوع‌های گوناگون: دلدادگی، رزمی، حماسی، ملی، مذهبی، و همگی سرشار از تخیلات توانمند شاعرانه کم نیستند. چرتکه‌های منظومی چون، "م‌وزین" و "لاس و خزال"، "خج و سیامند"، "زنبیل فروش"، "شیخ فرخ و خاتون استی" یا "قلعه‌ی دمرم" که به رغم کهن بودن و تعلق داشتن به ادبیات شفاهی، برخوردار از قوی‌ترین فنون داستان‌گویی‌اند و در مواردی حتی در خور تطبیق با نوترین شکل‌ها و اسلوب‌های داستان‌نویسی برای مثال شیوه‌ی روایت داستان منظوم "کاکه میر و کاکه شیخ" و "سیدموان"، نوعی

جریان سیاسی ذهن است باتک گویی‌های درونی و تداخل‌های زمانی و مکانی. راین مردمی و سراینندگان سنتی غالباً گمنام این چریکه‌ها که سده‌هاست آثارشان سینه به سینه و دهان به دهان نقل محفل‌هاست، سرانجام این بخت را یافتند که به همت پژوهشگران عرصه فرهنگ و اساتید روشن بین هنر، تعدادی از آثارشان ثبت، ضبط و تدوین شوند. و این مدتها پس از آفرینش ادبیات شفاهی است که شعر کلاسیک کرد، رونق می‌یابد.

تاریخ شعر کردی در دوران پس از اسلام به قرن دوم هجری بازمی‌گردد. بر طبق اسناد موجود از سده‌ی دوم تا هشتم هجری پیروان اهل حق آثار منظوم خود در ستایش وجوه مذهبی و مرشدان آئین خویش را به کردی سروده‌اند. و از قرن هشتم تا سیزدهم محتوای داستانی و حماسی و غنائی با الهام از عشق و عرفان و تاریخ طبیعت نیز به آن افزوده شده است.

شاعرانی چون فقیه طبران (۷۵-۱۳۰۷) میلادی، ملای جزیرهای (۸۱ - ۱۴۰۷) میلادی، ملا احمد باقی (۹۵-۱۴۱۴) میلادی و علی تحریری (۹۵-۱۴۲۵) میلادی، تنها چند نمونه از شاعران این دوره‌اند. صدیق صفی‌زاده مؤلف " تاریخ ادبیات کردی " شرحی از زندگانی و برخی نمونه‌ای شعری ۳۸۵ شاعر کرد، از قرن دوم هجری تا عصر حاضر را در کتاب خود به تفصیل شرح داده است. و ما از قرن ۱۵ میلادی به این سو بنام بزرگانی برمی‌خوریم که در نهایت توانائی، ذوق و لطافت، عصاره‌ی عشق و اندیشه و تخیل خود را به مردم پیشکش کرده‌اند. شعرای نام‌آوری چون احمدخانی، قانع، نالی، محوی، مولوی،

تاوه جوزی، وفانی، حریق، ادب، ولیدیوانه، خانای قبادی، مستوره کردستانی، زیور، پیرمرد، قایق بی کس، بیسارانی، پرتومکاری، جمیل صدیقی، مصطفی بیک کردی، طاهر بیگ جاف، احمد مختار، صیدی هورامی، سالم، آرام چاچان ایروانی، شیخ رضا طالبانی، حمدی، صافی، سیف القضا، هیمن، هزار، هیدی و دیگران از آن جمله‌اند. برخی از این شاعران متقدم با بهره‌گیری از ظرافتهای شعر فارسی و عربی و بیشتر شاعران متأخر با الهام از منظومه‌های مردمی و محلی در بستری از عروض و هجا شعرهای نادر و فراوانی سروده‌اند.

با ظهور ماموشا عبدالله گوران (۱۹۶۲-۱۹۰۴) میلادی، شعر کردی از محور عروضی یکسر جدا شد و به اصالت دیرین خود بازگشت. اوزان جدید، زبان تازی بیانی و مفاهیم نوین، روحی دیگر به کالبد شعر دمید و تصنع و تکلف و تکرار را کنار گذاشت. از همین روست که "گوران" را به حق "قله‌ی شعر کرد" نامیده‌اند. زیرا به یمن اشعار او در اندک زمانی "شعر نو" به سرعت انتشار یافت و در کمتر جایی با مخالفت روبرو شد. به طوری که امروزه در ادبیات کرد دامنه شعر نو از هر نظر بسیار وسیع‌تر از شعر کلاسیک است. مترجم کرد زبان محمد قاضی در مقدمه کتاب "زانی گل" علت این رونق و شکوه را در سابقه‌ی کم اشعار درخشان کلاسیک و نیز خصوصیت هجائی بودن زبان غیر سامی کردی و در نتیجه عدم سازگاری با اصول عروض و قافیه عربی می‌داند. اما علت‌های دیگر را باید در نیاز جامعه به شعر متناسب امروزیین حضور ملموس شعرای نوپرداز در عرصه‌های مختلف زندگی و در نتیجه مانایی آثارشان، و نیز در توانایی زبان آزاد به

پاسخگونی، تنش‌ها و فراز و فرودهای سخت زندگانی سیاسی، اجتماعی امروز کردها جستجو کرد.

بی‌تردید شعر نو در کردستان عراق به دلیل سابقه‌ی بیشتر آزادی خواندن و نوشتن به زبان مادری، گسترده‌تر و قوام یافته‌تر از سایر پاره‌های دیگر است. شاخص‌ترین چهره‌های شعر امروز کردستان، عبدالله پشتو، شیرکوبی کس، لطیف مل‌مت و رفیق صابر، هستند که همواره از این شاخه‌ی ادبیات به مثابه سنگری محکم در مصاف با ستم و بیدادگری و جلوه‌گری رنگ به رنگ آن سود بردانند. اینان به حق، وجدان بیدار زمانه‌ی خویش و چاروشان بی‌بدیل عشق دوران‌اند. تجربه‌ی قرن‌ها خلافت شاعرانه ثابت کرده است که شاعران نه تنها باید زندگی را در شعر خود گسترده‌تر کنند، بلکه شعر را نیز باید در عرصه‌های زندگی بیشتر بگردانند. اینان با درهم‌آمیزی آثار هنری و زندگی سراسرنج خود، به راستی عشق و شعر را در پستوها پنهان نمی‌کنند. بلکه با تن و روح در دامنه‌ی خویش از دهلیزهای فاجعه و اندوه و زخم‌های زمانه عبور می‌دهند. چنین است که می‌بینیم این منادیان راستین پگاه در دخمه‌های تیره‌ی تبعید و آوارگی نیز افسانه‌ی دلدادگی می‌خوانند برینده‌های گران زورمندان پوزخندی می‌زنند و از آنجا که آسمان عشق همواره بر سرشان باقی است، برای مردن، زندگی نمی‌کنند بلکه برای زندگی است که می‌میرند.

در اشعار این کتاب، خواننده ضمن آشنائی با خشونت فضای کردستان عراق در نظام خودکامه و غیر انسانی رژیم بعث صدام حسین در کل به سفر روحی

دل‌انگیزی دست می‌زند که پر از خاطره و عشق و دلتنگی و غربت است. این مجموعه پیش از هر چیز دیگر تصویری است راستین و شفاف و شاعرانه از مردمی که به رغم ستم و سختی و رنج و مرارت هنوز دیوانه‌وار امید و اصالت زندگی و هنر و کامیابی را دوست دارند. و اما بعد درست بیست سال پیش بود که دست نوشته‌ی این ترجمه‌ها را دوست فرهیخته‌ام، ناصر سینا به من سپرد.

او گفت این مجموعه را شاعر بزرگ معاصر احمد شاملو دیده است و حتی به مترجمان پیشنهاد داده است پس از ویراستاری از آن نواری ضبط و منتشر کند. بدبختانه سفرهای طولانی شاملو به خارج از کشور و بعدها بیماری‌های متعددش در آخر عمر باعث شد این پیشنهاد هرگز تحقق نپذیرد. پس از آن مسئله سفر هر دو مترجم گرانقدر به کشور شوند رخ داد و من ماندم و بار مسئولیت بزرگ حفظ و ویراستاری این مجموعه. سر بلندم هر چند با تاخیر این وظیفه را به انجام می‌رسانم. و خوشوقتم اضافه کنم ضمن حفظ امانتداری ترجمه ایشان همه‌ی تلاش‌م آن بوده است تا ترجمه را فارسی‌تر و زبان اشعار را اندکی یکدست‌تر کنم. بنابر این اگر جمله‌ای تراش خورده است یا شفافیت بیشتر شده است این تنها به یمن قدرت شاعرانه‌ی این چهار شاعر توانا و همت بلند این دو مترجم نازنین است. اکنون نیز اگر این اشعار سرانجام بخت چاپ و انتشار به خود دیده‌اند، تنها با حسن نظر و لطف و ویژه‌ی مدیر محترم انتشارات ابتکار نو، سرکار خانم آذری است، که از ایشان بابت این لطف بسیار سپاسگزار و ممنونم.

قطب الدین صادقی